

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

4. juuni 2015*

Eelotsusetaotlus — ELTL artikkel 267 — Põhiseaduslikkuse järelevalve vahemenetlus —
Liikmesriigi seaduse nii liidu õigusele kui ka riigi põhiseadusele vastavuse kontrollimine —
Liikmesriigi kohtu õigus pöörduda eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole — Liikmesriigi
õigusnormid, millega kehtestatakse aktsiis tuumkütuse kasutamisel — Direktiivid 2003/96/EÜ
ja 2008/118/EÜ — ELTL artikkel 107 — EA artiklid 93, 191 ja 192

Kohtuasjas C-5/14,

mille ese on Finanzgericht Hamburgi (Saksamaa) 19. novembri 2013. aasta otsusega ELTL artikli 267
alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. jaanuaril 2014, menetluses

Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH

versus

Hauptzollamt Osnabrück,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič (ettekandja), kohtunikud A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas
ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikus menetluses ja 4. novembri 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH, esindajad: *Rechtsanwalt* J. Lüdicke ja *Rechtsanwalt*
G. Roderburg,
- Hauptzollamt Osnabrück, esindajad: C. Schürle ja I. Schmidtke,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja K. Petersen,
- Soome valitsus, esindajad: S. Hartikainen ja J. Heliskoski,
- Euroopa Komisjon, esindajad: R. Lyal ja R. Sauer,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

olles 3. veebruari 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada ELTL artiklit 267, nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiivi 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik (ELT L 283, lk 51; ELT eriväljaanne 09/01, lk 405), artikli 14 lõike 1 punkti a, nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/118/EÜ, mis käsitleb aktsiisi üldist korda ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 92/12/EMÜ (ELT 2009, L 9, lk 12), artikli 1 lõikeid 1 ja 2, ELTL artiklit 107, EA artikli 93 lõiget 1 ja artiklit 191 koostoimes EL lepingule, EL toimimise lepingule ja Euratomi asutamislepingule lisatud Euroopa Liidu privileegide ja immuniteetide protokolli (nr 7) (edaspidi „protokoll”) artikli 3 lõikega 1 ning EA artikli 192 lõiget 2 koostoimes EA artikli 1 lõikega 2 ja artikli 2 punktiga d.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on Kernkraftwerke Lippe-Ems GmbH (edaspidi „KLE”), kes käitab tuumaelektrijaama Emslandis Lingenis (Saksamaa), ja Hauptzollamt Osnabrück (edaspidi „Hauptzollamt”) ning mis puudutab tuumkütuse aktsiisi, mille KLE on kohustatud tasuma 8. detsembri 2010. aasta tuumkütuse aktsiisi seaduse (Kernbrennstoffsteuergesetz, *BGBI.* 2010 I, lk 1804; edaspidi „KernbrStG”) alusel kütusemodulite kasutamise eest nimetatud elektrijaama tuumareaktoris 2011. aasta juunis.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2003/96

- 3 Direktiivi 2003/96 põhjendused 2, 3, 6 ja 7 on sõnastatud järgmiselt:

„(2) Selliste ühenduse sätete puudumine, millega kehtestatakse elektrienergia ja muude energiatoodete madalaim maksustamistase peale mineraalõlide, võib avaldada negatiivset mõju siseturu nõuetekohasele toimimisele.

(3) Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks ja ühenduse muu poliitika eesmärkide saavutamiseks on vaja ühenduse tasandil kehtestada suurema osa energiatoodete, sealhulgas elektrienergia, maagaasi ja kivisöe madalaim maksustamistase.

[...]

(6) [EÜ a]sutamislepingu artikli 6 kohaselt tuleb keskkonnakaitse nõuded integreerida ühenduse muu poliitika määratlemisse ja rakendamisse.

(7) Ühendus on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni osalisena ratifitseerinud Kyoto protokolli. Energiatoodete ja vajaduse korral elektrienergia maksustamine on üks vahend, mille kaudu saavutada Kyoto protokolli eesmärke.”

- 4 Direktiivi artikkel 1 sätestab:

„Liikmesriigid kehtestavad energiatoodete ja elektrienergia maksud vastavalt käesolevale direktiivile.”

5 Direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„1. Käesolevas direktiivis tähendab mõiste „energiatooted” tooteid, mis kuuluvad:

- a) CN-koodide 1507-1518 alla, kui need on mõeldud kasutamiseks kütteinena või mootorikütusena;
- b) CN-koodide 2701, 2702 ja 2704–2715 alla;
- c) CN-koodide 2901 ja 2902 alla;
- d) CN-koodi 2905 11 00 alla, ei ole sünteetilised ning on mõeldud kasutamiseks kütteinena või mootorikütusena;
- e) CN-koodi 3403 alla;
- f) CN-koodi 3811 alla;
- g) CN-koodi 3817 alla;
- h) CN-koodide 3824 90 99 alla ning on mõeldud kasutamiseks kütteinena või mootorikütusena.

2. Käesolevat direktiivi kohaldatakse ka CN-koodi 2716 alla kuuluva elektrienergia suhtes.

3. Kui muud energiatooted peale nende, mille maksustamistase on sätestatud käesolevas direktiivis, on mõeldud kasutamiseks või neid müüakse või kasutatakse kütteaine või mootorikütusena, maksustatakse need vastavalt kasutusele samaväärsele kütteainele või mootorikütusele kehtestatud määraga.

Lisaks lõikes 1 loetletud maksustavatele toodetele maksustatakse kõik tooted, mis on mõeldud kasutamiseks või mida müüakse või kasutatakse mootorikütusena, kütuselisandina või täiteainena, samaväärsele mootorikütusele kehtestatud määraga.

Lisaks lõikes 1 loetletud maksustavatele toodetele maksustatakse kõik süsivesinikud (välja arvatud turvas), mis on mõeldud kasutamiseks või mida müüakse või kasutatakse kütmiseks, samaväärsele energiatootetele kehtestatud määraga.

4. Käesolevat direktiivi ei kohaldata:

[...]

b) energiatoodete ja elektrienergia kasutamise suhtes järgmistel otstarvetel:

- energiatoodete kasutamine muul otstarbel kui mootorikütuse või kütteinena,
- energiatoodete kahene kasutamine.

[...]

5. Käesolevas direktiivis nimetatud kaupade koondnomenklatuuri koodid on komisjoni 6. augusti 2001. aasta määruse (EÜ) nr 2031/2001, millega muudetakse tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühist tollitariifistikku käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa, [EÜT L 279, lk 1; edaspidi „koondnomenklatuur”] koodid.

Otsus käesolevas direktiivis nimetatud toodete koondnomenklatuuri koodide ajakohastamise kohta tehakse üks kord aastas artiklis 27 esitatud korra kohaselt. See otsus ei tohi kaasa tuua käesoleva direktiiviga kohaldatavate maksu alammäärade muutusi ega ühegi energiatoote või elektrienergia lisamist või väljajätmist.”

6 Direktiivi 2003/96 artikkel 4 näeb ette:

„1. Maksustamistasemed, mida liikmesriigid kohaldavad artiklis 2 nimetatud energiatoodete ja elektrienergia suhtes, ei või olla madalamad kui käesoleva direktiiviga ette nähtud madalaim maksustamistase.

2. Käesolevas direktiivis tähendab „maksustamistase” kõiki kinnipeetavaid kaudseid makse (välja arvatud käibemaks), mis arvestatakse otse või kaudselt energiatoodete ja elektrienergia koguse alusel tarbimisse lubamise ajal.”

7 Direktiivi artikli 14 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

Lisaks sellele, mis on [nõukogu 25. veebruari 1992. aasta direktiivi 92/12/EMÜ [aktsiisiga maksustatava kauba üldise korralduse ja selle kauba valdamise, liikumise ning järelevalve kohta (EÜT L 76, lk 1; ELT eriväljaanne 09/01, lk 179)] üldsätetega ette nähtud maksustatavate toodete maksust vabastamise kohta, ja piiramata muude ühenduse sätete kohaldamist, peavad liikmesriigid maksust vabastama järgmisena loetletud tooted tingimustel, mille nad sätestavad selleks, et tagada maksuvabastuse nõuetekohane ja arusaadav kohaldamine ning ära hoida maksudest kõrvalehoidmist, maksustamise vältimist ja muid kuritarvitusi:

a) energiatooted ja elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks, ja elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamiseks. Liikmesriigid võivad siiski keskkonnapoliitikaga seotud põhjustel nimetatud tooted maksustada, ilma et peaks järgima käesolevas direktiivis sätestatud madalaimat maksustamistaset. Sellisel juhul ei võeta kõnealuste toodete maksustamist arvesse artiklis 10 sätestatud elektrienergia madalaima maksustamistaseme järgimisel;

[...]

Direktiiv 2008/118

8 Direktiivi 2008/118 põhjendus 9 on sõnastatud järgmiselt:

„Kuna aktsiis on teatud kaupade tarbimise pealt makstav maks, ei tohiks maksustada neid aktsiisikaupu, mis on teatud asjaoludel hävinud või pöördumatult kahjustunud.”

9 Direktiivi artikkel 1 sätestab:

„1. Käesoleva direktiiviga kehtestatakse üldine kord aktsiisile, millega maksustatakse otseselt või kaudselt järgmise kauba (edaspidi „aktsiisikaup”) tarbimist:

a) direktiivis [2003/96] nimetatud energiatooted ja elekter;

[...]

2. Liikmesriigid võivad erieesmärkidel maksustada aktsiisikauba täiendavate kaudsete maksudega, kui kõnealused maksud on kooskõlas aktsiisi või käibemaksu suhtes kohaldatavate ühenduse maksueeskirjadega maksubaasi määramise, maksu arvutamise, sissenõutavuse ja järelevalve kohta, arvestades et nende eeskirjade alla ei kuulu maksuvabastusi käsitlevad sätted.

3. Liikmesriikidel on õigus maksustada:

- a) tooteid, mis ei ole aktsiisikaup;
- b) teenuseid, sealhulgas aktsiisikaubaga seotud teenuseid, maksuga, mida ei saa kirjeldada kumuleeruva käibemaksuna.

Kõnealuste maksudega maksustamine ei tohi siiski liikmesriikidevahelises kaubanduses kaasa tuua piiriületamisega seotud formaalsusi.”

10 Direktiivi 2008/118 artikkel 47 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Direktiiv [92/12] tunnistatakse kehtetuks alates 1. aprillist 2010.

[...]

2. Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile.”

Saksa õigus

11 Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) artikli 100 lõige 1 sätestab:

„Kui kohus leiab, et seadus, mille kehtivusest sõltub kohtuotsuse tegemine, on põhiseadusvastane, on ta kohustatud menetluse peatama ja esitama [...] küsimuse otsustamiseks Bundesverfassungsgerichtile [föderaalne konstitutsioonikohus] [...]”.

12 KernbrStG § 1 pealkirjaga „Maksuobjekt, maksustamisterritoorium” näeb ette:

„(1) Tuumkütus, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil, maksustatakse maksustamisterritooriumil tuumkütuse aktsiisiga. Tuumkütuse aktsiis on tarbimismaks maksuseadustiku tähenduses.

(2) Maksustamisterritoorium on Saksamaa Liitvabariigi territoorium [...]”.

13 KernbrStG § 2 pealkirjaga „Mõistete määratlused” sätestab:

„Käesoleva seaduse mõistes on:

- 1) tuumkütus:
  - a) plutoonium 239 ja plutoonium 241,
  - b) uraan 233 ja uraan 235,

ka ühendites, sulamites, keraamikatoodetes ja segudes;

- 2) kütuseelement: mitmest kütusevardast koosnev pakett, millega tuumkütus laetakse tuumareaktorisse;
- 3) kütusevarras: geomeetiline vorm, milles kestmaterjali pakitud tuumkütus laetakse tuumareaktorisse;
- 4) ahelreaktsioon: protsess, mille käigus tuumkütuse lõhustumisel vabanenud neutronid kutsuvad esile tuumkütuse elementide uusi lõhustumisi;
- 5) tuumareaktor: kütusemoodulite või kütusevarraste ja muude tehniliste seadmete geomeetiline anum, milles saab toimuda iseseisev kontrollitud ahelreaktsioon;
- 6) käitaja: isik, kellele on väljastatud luba käitada jaama, kus toodetakse tuumkütuse lõhustumisest elektrienergiat kaubanduslikul eesmärgil.”

14 Nimetatud seaduse § 3 pealkirjaga „Maksumäär” sätestab, et 1 grammi plutoonium 239, plutoonium 241, uraan 233 või uraan 235 eest tasumisele kuuluv aktsiis on 145 eurot.

15 Seaduse § 5 pealkirjaga „Maksukohustuse tekkimine, maksukohustuslane” näeb ette:

„(1) Maksukohustus tekib, kui kütuseelementi või kütusevardaid tuumareaktoris esimest korda kasutatakse ja iseseisev ahelreaktsioon on vallandunud. [...]

(2) Maksukohustuslane on käitaja.”

16 Sama seaduse § 6 pealkirjaga „Maksudeklaratsioon, tasumise tähtpäev” lõige 1 sätestab, et maksukohustuslane on kohustatud esitama deklaratsiooni, milles ta on ise välja arvanud tasumisele kuuluva aktsiisisumma.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

17 KLE kasutas 2011. aasta juunis kütusemooduleid Emslandi tuumaelektrijaama reaktoris iseseisva ahelreaktsiooni vallandamiseks.

18 KLE esitas Hauptzollamtile 13. juulil 2011 tuumkütuse aktsiisi deklaratsiooni, milles ta oli vastavalt KernbrStG 1. jaanuarist 2011 kehtinud redaktsioonile välja arvanud tasumisele kuuluva aktsiisi summas 154 117 745 eurot.

19 Seejärel alustas KLE vaidmenetlust deklaratsiooni tühistamiseks. Tema taotlus jäeti rahuldamata 16. novembri 2011. aasta otsusega. Siis esitas KLE 30. novembril 2011 selle otsuse peale kaebuse Finanzgericht Hamburgile (Hamburgi maksukohus). Hauptzollamt muutis tasumisele kuuluva aktsiisi summat 28. augusti 2013. aasta maksuotsusega, määrates selle suuruseks 154 117 455 eurot. See maksuotsus on põhikohtuasja ese.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud andmetest nähtub, et põhikohtuasja poolte vaidlus on eelkõige küsimuses, kas KernbrStG on liidu õigusega kooskõlas.

21 KLE leiab esiteks, et direktiivide 2008/118 ja 2003/96 kohaselt on lubatud maksustada elektrienergiat kui lõpptoodet, mitte pidada samal ajal aktsiisi kinni elektrienergia tootmiseks kasutatud energiaallikatelt. Teiseks leiab KLE, et KernbrStG on vastuolus ELTL artikliga 107, kuna see seadus rikub erinevate elektritootjate vahelist konkurentsi, tuues kaasa elektrienergia tootmise maksustamise tuumaelektrijaamades, samas kui ühelt poolt muid elektrienergia tootmise viise, mis ei põhjusta CO₂-heidet, ja teisalt neid, mis seda heidet põhjustavad, ei maksustata. Kolmandaks, kuna KernbrStG

ajendab elektrienergia tootjaid kasutusele võtma muid elektritootmise viise, mis on CO₂-heite vähendamise seisukohalt ebasoodsamad, siis on see seadus vastuolus ELTL artikli 191 ja sellele järgnevate artiklitega koostoimes ELL artikli 4 lõikega 3. Lõpetuseks väidab KLE, et KernbrStG on vastuolus EA artiklist 93 tuleneva loogikaga ning EA artiklites 191 ja 192 sätestatud eesmärgiga, samuti protokolliga, mille eesmärk on arendada elektrienergia tootmist tuumaenergiat kasutades, mis ei põhjusta CO₂-heidet.

- 22 Hauptzollamti hinnangul puudutab direktiiv 2008/118 ainult aktsiisikauba liikumist liikmesriikide vahel ja direktiiv 2003/96 ei sisalda tuumkütusele kohaldatavaid norme. Ta leiab, et KernbrStG ei ole riigiabi meede ELTL artikli 107 tähenduses ja et EL toimimise lepingu see säte ei saa mingil juhul anda KLE-le õigust nõuda tema 13. juuli 2011 tuumkütuse aktsiisi deklaratsiooni tühistamist. Pealegi annab ELTL artikli 194 lõike 2 teine lõik liikmesriikidele õiguse vabalt otsustada isegi seda, kas tuumaenergiat üldse kasutada, samuti seda, kuidas selle kasutamist maksustada. Hauptzollamti sõnul ei ole KernbrStG vastuolus ka Euratomi asutamislepingu sätetega, kuna selle seadusega ei ole kehtestatud Euroopa Aatomienergiaühenduse (edaspidi „Euratom“) kohustust tasuda tuumkütuse aktsiisi ja see maks ei riiva ka tema omandiõigust. Hauptzollamt leiab, et need sätted ei puuduta ei liikmesriikide õigust määrata kindlaks oma energiavarustuse tingimusi ega nende õigust kohaldada tuumaelektrijaamade käitamisega seotud makse.
- 23 Eelotsusetaotlusest nähtub veel, et Finanzgericht Hamburg pöördus samal ajal teises menetluses Bundesverfassungsgerichti poole küsimuses, kas KernbrStG on kooskõlas Saksamaa Liitvabariigi põhiseadusega.
- 24 Seoses sellega tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas on võimalik pöörduda eelotsuse küsimustega Euroopa Kohtu poole, kui Bundesverfassungsgerichtis algatatud menetlus on pooleli.
- 25 Ta märgib esiteks, et kui Bundesverfassungsgericht, kes ainsana on pädev kontrollima föderaalsete põhiseaduste vastavust ja olenevalt olukorrast neid kehtetuks tunnistama, peaks tuvastama, et KernbrStG on *ex tunc* kehtetu ega kuulu kohaldamisele, tuleb KLE 13. juuli 2011 deklaratsioon tuumkütuse aktsiisi kohta tunnistada algusest peale kehtetuks sel põhjusel ja liidu õiguse tõlgendamine ei ole põhikohtuasja lahendamisel enam määrava tähtsusega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab siiski, et Bundesverfassungsgerichti poole pöördumine ei luba tal lähtuda eeldusest, et tal ei tule seda seadust kohaldada ja seaduse liidu õigusele vastavuse küsimust järelikult enam ei ole, kuna seadus säilitab kehtivuse, kuni kohus ei ole otsustanud teisiti. Pealegi võib Bundesverfassungsgericht tunnistada selle kehtetuks ja kohaldamisele mittekuuluvaks ainult edasiulatuvalt.
- 26 Teiseks toob eelotsusetaotluse esitanud kohus esile, et ta tõlgendab Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse artikli 100 lõike 1 esimest lauset nii, et see keelab kohtutel asja sisulise lahendamise, kuni Bundesverfassungsgericht ei ole teinud oma otsust, kuid ei keela esitada eelotsusetaotlusi Euroopa Kohtule.
- 27 Kolmandaks rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui liidu õiguse tõlgendamiseks saaks eelotsusetaotluse esitada alles pärast seda, kui Bundesverfassungsgericht on teinud otsuse tunnistada KernbrStG põhiseadusega kooskõlas olevaks, siis võiks menetlus kesta kokku mitu aastat. Selles osas tuleks muu hulgas arvesse võtta kohustust lahendada kohtuasi mõistliku aja jooksul.
- 28 Neil asjaoludel otsustas Finanzgericht Hamburg menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas ELTL artikli 267 teine lause koostoimes esimese lause punktiga b annab liikmesriigi kohtule õiguse esitada Euroopa Liidu Kohtule siseriikliku seaduse õiguspärasusega seotud küsimusi liidu õiguse tõlgendamise kohta ka siis, kui liikmesriigi kohus mitte üksnes ei kahtle kõnesoleva seaduse kooskõlas Euroopa Liidu õigusega, vaid on ühtlasi veendunud, et seadus on vastuolus riigi

põhiseadusega, ja seetõttu on riigi konstitutsioonikohtus, kelle ainupädevusse kuulub otsuse tegemine seaduse põhiseadusvastasuse küsimuses, juba pooleli menetlus paralleelses asjas, milles aga ei ole veel otsust tehtud?

Kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt [...]:

2. Kas Euroopa Liidus aktsiiside ühtlustamiseks ning energiatoodete ja elektrienergia suhtes vastu võetud direktiividega 2008/118/EÜ ja 2003/96/EÜ on vastuolus liikmesriigis kehtestatud aktsiis, millega maksustatakse elektrienergia kaubanduslikul eesmärgil tootmiseks kasutatud tuumkütus? Kas määrav tähtsus on eeldusel, et siseriiklikku aktsiisi saab elektrienergia hinna kaudu kanda edasi lõpptarbijale, ja mida tuleb sel juhul mõista „edasikandmise” all?
3. Kas ettevõtja saab aktsiisi puhul, mille liikmesriik on tulu saamiseks kehtestanud elektrienergia kaubanduslikul eesmärgil tootmiseks kasutatavale tuumkütusele, tugineda väitele, et asjaomase aktsiisi kogumine on liidu õigusega vastuolus olev riigiabi ELTL artikli 107 tähenduses? Kui vastus eespool esitatud küsimusele on jaatav: kas KernbrStG, mis näeb ette, et tulu saamise eesmärgil nõutakse aktsiisi ainult sellistelt ettevõtjatelt, kes toodavad tuumkütust kasutades elektrienergiat kaubanduslikul eesmärgil, kujutab endast riigiabi ELTL artikli 107 tähenduses? Milliseid asjaolusid tuleb arvesse võtta kontrollimisel, kas teised ettevõtjad, kellelt kõnesolevat aktsiisi ei nõuta, on sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras?
4. Kas tuumkütuse aktsiisi kogumine on vastuolus Euratomi asutamislepingu sätetega?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 29 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kellel on kahtlusi, kas riigi seadus on kooskõlas liidu õigusega ja liikmesriigi põhiseadusega, on asjaolu tõttu, et selle seaduse põhiseaduslikkuse järelevalve vahemenetlus on liikmesriigi põhiseaduslikkuse järelevalve kohtus pooleli, ilma jäetud õigusest või teatud olukorras vabastatud kohustusest esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta.
- 30 Tuleb märkida, et ELTL artikkel 267 annab Euroopa Kohtule pädevuse teha eelotsuseid, mis käsitlevad nii aluslepingute ja liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide tõlgendamist kui ka selliste õigusaktide kehtivust. Nimetatud artikli teine lõik sätestab, et kui liikmesriigi kohus leiab, et otsuse tegemiseks on vaja selline küsimus lahendada, võib ta esitada sellekohase küsimuse Euroopa Kohtule, ning artikli kolmas lõik sätestab, et ta on kohustatud seda tegema, kui tema otsuste peale ei saa siseriikliku õiguse järgi edasi kaevata.
- 31 ELTL artiklist 267 tuleneb esiteks, et isegi kui asjaolusid arvestades tundub kasulik, et Euroopa Kohtule eelotsuse esitamise ajaks oleksid kõik puhtalt siseriikliku õiguse küsimused lahendatud (vt kohtuotsused *Irish Creamery Milk Suppliers Association* jt, 36/80 ja 71/80, EU:C:1981:62, punkt 6; *Meilicke*, C-83/91, EU:C:1992:332, punkt 26, ja *JämO*, C-236/98, EU:C:2000:173, punkt 31), on liikmesriigi kohtutel asja saatmiseks Euroopa Kohtusse kõige ulatuslikumad volitused, kui nad leiavad, et nende lahendada olevas asjas on tekkinud küsimusi, mis puudutavad liidu õigusnormi tõlgendamist või selle kehtivuse hindamist ning mille kohta nad peavad seisukoha võtma (vt eelkõige kohtuotsused *Mecanarte*, C-348/89, EU:C:1991:278, punkt 44; *Cartesio*, C-210/06, EU:C:2008:723, punkt 88; *Melki* ja *Abdeli*, C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 41, ning *A*, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 35).

- 32 Teiseks on Euroopa Kohus leidnud, et liikmesriigi kohus, kes oma pädevuse piires kohaldab liidu õigusnorme, on kohustatud tagama nende normide täieliku õigusmõju, jättes vajaduse korral omal algatusel kohaldamata mis tahes siseriikliku õigusakti sätte, mis on vastuolus liidu õigusega, isegi kui siseriiklik õigusakt on hilisem, ilma et ta peaks taotlema või ootama nende sätete eelnevat tühistamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu (vt eelkõige kohtuotsused *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punktid 21 ja 24; *Filipiak*, C-314/08, EU:C:2009:719, punkt 81; *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, punkt 45, ja A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 36).
- 33 Igasugune siseriikliku õiguskorra säte, kaasa arvatud põhiseaduse sätted, ning seadusandlik, haldus- ja kohtupraktika, mis võiks kahjustada liidu õiguse toimet sellega, et ei anna liikmesriigi kohtule, kes on pädev sellist õigust kohaldama, volitusi teha selle kohaldamise ajal kõik vajalik, et jätta kõrvale siseriikliku õiguse sätted, mis võivad takistada liidu normide täielikku toimet, on vastuolus nende nõuetega, mis moodustavad liidu õiguse olemuse (vt kohtuotsused *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 22, *Factortame jt*, C-213/89, EU:C:1990:257, punkt 20, samuti selle kohta *Križan jt*, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 70). Sellise olukorraga on tegemist liidu õigusnormi ja hilisema siseriikliku seaduse vahelise vastuolu korral, kui vastuolu lahendamine on jäetud omaenda kaalutusõigusega asutusele, kes ei ole liidu õiguse kohaldamist tagav kohus, isegi kui liidu õiguse täielik toime oleks takistatud vaid ajutiselt (vt kohtuotsus A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Kolmandaks on Euroopa Kohus selgitanud, et liidu õigusega seonduvat kohtuasja lahendav liikmesriigi kohus, kes leiab, et siseriiklik säte ei ole vastuolus mitte üksnes liidu õigusega, vaid on ka põhiseadusega vastuolus, ei ole ELTL artiklis 267 ette nähtud õigusest või kohustusest – esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta – ilma jäetud ega vabastatud seetõttu, et siseriikliku õigusnormi põhiseadusvastasuse tuvastamiseks on konstitutsioonikohtusse pöördumine kohustuslik. Liidu õiguse tõhus toime oleks ohus, kui konstitutsioonikohtusse pöördumise kohustus võiks takistada liidu õigusega reguleeritavat õigusvaidlust lahendaval siseriiklikul kohtul kasutada talle ELTL artikliga 267 antud õigust esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta, et otsustada, kas siseriiklik õigusnorm on liidu õigusega kooskõlas või mitte (kohtuotsused *Mecanarte*, C-348/89, EU:C:1991:278, punktid 39, 45 ja 46; *Melki ja Abdeli*, C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 45, ning A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 38).
- 35 Euroopa Kohus tegi kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades järelduse, et ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja siseriiklike kohtute vahelise koostöö süsteemi toimimine ja liidu õiguse ülimuslikkuse põhimõtte eeldavad, et liikmesriigi kohtul oleks igas menetlusetapis, mida ta sobilikuks peab, ning isegi pärast põhiseaduslikkuse järelevalve vahemenetluse lõppemist vabadus esitada Euroopa Kohtule kõik eelotsuse küsimused, mida ta vajalikuks peab (kohtuotsus A, C-112/13, EU:C:2014:2195, punkt 39).
- 36 Käesoleva kohtuotsuse punktides 31–35 esitatud põhjustel oleks liidu õiguse tõhusus ohus ja ELTL artikli 267 kasulik mõju kahaneks, kui asjaolu tõttu, et põhiseaduslikkuse järelevalve vahemenetlus on pooleli, oleks liikmesriigi kohtul takistatud esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimusi ja viivitamatult kohaldada liidu õigust kooskõlas Euroopa Kohtu otsuse või praktikaga (vt selle kohta kohtuotsus *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, punkt 20).
- 37 Mis puutub tõika, et Saksamaa Liitvabariigi põhiseaduse artikli 100 lõike 1 esimene lause näeb ette, et kui kohus leiab, et seadus on põhiseadusvastane, on ta – lisaks kohustusele esitada selle seaduse põhiseadusele vastavuse küsimus otsustamiseks Bundesverfassungsgerichtile – kohustatud menetluse peatama, siis olgu meenutatud, et siseriikliku menetlusnormi olemasolu ei saa kahtluse alla seada liikmesriigi kohtute õigust esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, kui neil on – nagu põhikohtuasjas – kahtlused liidu õiguse tõlgendamise osas (kohtuotsus *Križan jt*, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 38 Lõpuks tuleb selle kohta, kuidas Bundesverfassungsgerichtis algatatud menetlus mõjutab liidu õiguse tõlgenduse asjasepuutuvust põhikohtuasja lahendamisel, märkida, et kuna see kohtuasi ja eelotsuse küsimused – sõltumata põhikohtuasjas arutusel olevate sätete põhiseadusele vastavuse küsimusest – puudutavad küsimust, kas siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette tuumkütuse kasutamise aktsiisi, on liidu õigusega kooskõlas, siis ei ilmne selgelt, et taotletav tõlgendus ei ole mingil viisil seotud põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, või et probleem on hüpoteetiline või et Euroopa Kohtule ei ole teada talle esitatud küsimustele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised või õiguslikud asjaolud (vt selle kohta kohtuotsus Filipiak, C-314/08, EU:C:2009:719, punktid 43 ja 45).
- 39 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kellel on kahtlusi, kas riigi seadus on kooskõlas liidu õigusega ja liikmesriigi põhiseadusega, ei ole asjaolu tõttu, et sama seaduse põhiseaduslikkuse järelevalve vahemenetlus on liikmesriigi põhiseaduslikkuse järelevalve kohtus pooleli, ilma jäetud õigusest ega teatud olukorras vabastatud kohustusest esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta.

Teine küsimus

- 40 Teise küsimusega taotleb eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas esiteks direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punkti a ja teiseks direktiivi 2008/118 artikli 1 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.
- 41 Eelotsusetaotlusest nähtub nimelt, et Finanzgericht Hamburgil on esiteks küsimus, kas tuumkütus tuleb direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punkti a alusel maksust vabastada. Ühtlasi küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas juhul, kui tuumkütus nimetatud maksuvabastuse alla ei kuulu, tuleks seda tuumkütuse suhtes analoogia alusel ikkagi kohaldada.
- 42 Teiseks soovib kohus selgitust, kas KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis on direktiivi 2008/118 artikli 1 lõike 1 tähenduses aktsiis, millega on kaudselt maksustatud direktiivis 2003/96 nimetatud elektrienergia tarbimine, või selle direktiivi artikli 1 lõike 2 tähenduses täiendav kaudne maks, millega see kaup on maksustatud, ning juhul kui see kuulub neist lõigetest ühe või teise kohaldamisalasse, siis kas see aktsiis on kooskõlas vastavalt direktiivi 2003/96 või direktiivi 2008/118 sätetega. Finanzgericht Hamburgil on muu hulgas küsimus, kas liigitamisel direktiivi 2008/118 artikli 1 alusel on määrav tähtsus asjaolul, kas maksukoormus langeb või ei lange teistele isikutele peale maksukohustuslaste ja kas sealjuures on nõutav proportsionaalne seos kasutatud tuumkütuse ja toodetud elektrienergia koguse vahel.

Direktiiv 2003/96

- 43 Olenemata küsimusest, kas EÜ artikli 93 (nüüd ELTL artikkel 113) alusel vastu võetud teised õigusaktid, näiteks direktiiv 2003/96, on kohaldatavad tuumkütuse suhtes, mis kuulub Euratomi asutamislepingu tuumaenergia ühisturgu käsitlevate sätete kohaldamisalasse, tuleb tõdeda, et tuumkütus ei kuulu mingil juhul selle direktiivi artikli 14 lõike 1 punktis a sätestatud maksuvabastuse alla.
- 44 Vastavalt direktiivi 2003/96 artiklile 1 on nimelt liikmesriigid kohustatud kehtestama energiatoodete ja elektrienergia maksud vastavalt sellele direktiivile, mille eesmärk on – nagu nähtub põhjendustest 2 ja 3 – kehtestada liidu tasandil suurema osa energiatoodete madalaim maksustamistase.

- 45 Nimetatud direktiivi artiklis 14 on ammendavalt loetletud maksuvabastused, mida liikmesriigid on kohustatud energiatoodete ja elektrienergia maksustamisel andma (vt selle kohta kohtuotsus Fendt Italiana, C-145/06 ja C-146/06, EU:C:2007:411, punkt 36).
- 46 Pealegi on direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punkti a selles osas, milles kohustatakse liikmesriike jätma „energiatooted ja elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmiseks, ja elektrienergia, mida kasutatakse elektrienergia tootmise suutlikkuse säilitamiseks” selles direktiivis kehtestatud maksuga maksustamata, selgelt määratletud tooted, millele maksuvabastust kohaldatakse (vt selle kohta kohtuotsus Flughafen Köln/Bonn, C-226/07, EU:C:2008:429, punkt 29).
- 47 Selles osas tuleb nentida, et direktiivi 2003/96 artikli 2 lõikes 1 on mõiste „energiatooted” selle direktiivi tähenduses määratletud, andes viidetega kombineeritud nomenklatuuri koodidele ammendava loetelu toodetest, mis kuuluvad selle mõiste alla.
- 48 Piisab märkusest, et tuumkütus, mida käsitleb KernbrStG, ei kuulu sellesse loetellu, ei ole seega „energiatooded” direktiivi 2003/96 tähenduses ega kuulu järelikult selle direktiivi artikli 14 lõike 1 punktis a sätestatud maksuvabastuse alla.
- 49 Seega ei ole vaja kindlaks teha, kas tood kuulub direktiivi 2003/96 kohaldamisalasse või on sellest välja jäetud direktiivi artikli 2 lõigete 3 ja 4 kohaselt.
- 50 KLE väidab, et direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punktis a sätestatud maksuvabastust tuleb analoogia alusel tuumkütusele ikkagi kohaldada, kuna direktiivi eesmärk on rakendada elektrienergia ühtse maksustamise põhimõtet, millega on vastuolus see, et samal ajal peetakse kinni maks elektrienergialt ja aktsiis selle tootmisallikalt. Pealegi on tuumkütuse puudumine selle direktiivi tähenduses energiatoodete loetelust tingitud Euroopa Liidu seadusandja poolt tahtmatult jäetud lüngast, kuna ta ei võinud eeldada, et liikmesriigid võtavad selliseid meetmeid nagu KernbrStG, mis seetõttu, et sellega on kehtestatud maks üksnes sellisele elektrienergia tootmisprotsessile, mis ei põhjusta CO₂-heidet, on vastuolus liidu poliitikaga selle heite vähendamise valdkonnas ning sama direktiivi põhjendustega 6 ja 7.
- 51 Selles osas tuleb nentida, et KLE esitatud argumentide põhjal ei ole võimalik järeldada, et on olemas põhimõtte, millega on vastuolus see, et samal ajal peetakse kinni maks elektrienergia tarbimiselt ja aktsiis selle energia tootmisallikatelt. Nimelt nähtub nõukogu selle direktiivi, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik, vastuvõtmise ettepaneku (EÜT 1997, C 139, lk 14) seletuskirja leheküljelt 5, millele KLE viitab, et on kõigest „kaks võimalust, kuidas elektrienergiat maksusätetega reguleerida: maksustada elektrienergia tootmiseks kasutatud kütus (sisendi maksustamine) või maksustada elektrienergia ise (väljundi maksustamine)”. Ettepanekust ei nähtu, et need võimalused teineteist põhimõtteliselt välistavad, ja Euroopa Komisjon käsitas neid teineteist täiendavatena, jättes ettepanekus liikmesriikidele avatuks võimaluse „kehtestada lisaks [väljundi maksustamisele] täiendav (ühtlustamata) maks juhul, kui tegemist on keskkonna seisukohalt ebasoovitava kütusega”. Pealegi ei tulene sellest tekstist, et komisjon kavatses teha ettepanekut panna liikmesriikidele kohustus vabastada tooted, mis ei kuulu ühtlustatud maksustamissüsteemi alla, kõikvõimalikest maksudest.
- 52 Lisaks ei saa liikmesriigi õigusaktide võimalik vastuolu liidu poliitikaga CO₂-heite vähendamise valdkonnas – muutmata kardinaalselt direktiivi 2003/96 artikli 2 lõike 1 ja artikli 14 lõike 1 punkti a tähendust vastupidi liidu seadusandja selgele kavatsusele – anda alust tõlgendada neid sätteid nii, et need on kohaldatavad muudele toodetele peale energiatoodete ja elektri selle direktiivi tähenduses.
- 53 Käesoleva kohtuotsuse punktides 51 ja 52 esitatud kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punktis a sätestatud maksuvabastust ei saa KernbrStG-s käsitletava tuumkütuse suhtes analoogia alusel kohaldada.

54 Seega tuleb direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punkti a tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.

Direktiiv 2008/118

55 Küsimuses, kas KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis on elektrienergia „aktsiis” direktiivi 2008/118 artikli 1 lõike 1 tähenduses või „täiendav kaudne maks” artikli 1 lõike 2 tähenduses, tuleb sedastada, et need mõisted ei ole selles direktiivis määratletud.

56 Direktiivi 2008/118 põhjendusest 9 nähtub siiski, et aktsiis on tarbimise pealt makstav maks, st kaudne maks. Lisaks tuleneb direktiivi artikli 1 lõike 1 sõnastusest, et see säte puudutab aktsiisi, millega maksustatakse otseselt või kaudselt direktiivis 2003/96 nimetatud energiatoodete ja elektri tarbimist.

57 Seoses sellega tuleb nentida, nagu töid esile Saksamaa valitsus ja komisjon, et energiatoodete ja elektri spetsiifilisel juhtumil annab direktiivi 2003/96 artikkel 4, mis paneb liikmesriikidele kohustuse järgida nende toodete madalaimat maksustamistaset, juhiseid, millised on direktiivi 2008/118 artikli 1 lõikes 1 nimetatud maksud. Direktiivi artikli 4 lõikes 2 on nimelt määratletud, et see „maksustamistase”, mida liikmesriigid asjaomastele toodetele kohaldavad, tähendab kõiki kinnipeetavaid kaudseid makse (välja arvatud käibemaks), mis arvestatakse otse või kaudselt energiatoodete ja elektrienergia koguse alusel tarbimisse lubamise ajal”.

58 Seoses mõistega „täiendav kaudne maks” direktiivi 2008/118 artikli 1 lõike 2 tähenduses olgu märgitud, et see säte, mille eesmärk on võtta arvesse liikmesriikide maksustamistavade mitmekesisust antud valdkonnas, võimaldab liikmesriikidel lisaks minimaalsele aktsiisile kehtestada muid kaudseid makse, millel on konkreetne eesmärk (vt analoogia alusel kohtuotsus komisjon vs. Prantsusmaa, C-434/97, EU:C:2000:98, punktid 18 ja 19).

59 Sellest järeldub, et mõiste „täiendav kaudne maks” direktiivi 2008/118 artikli 1 lõike 2 tähenduses hõlmab selle direktiivi artikli 1 lõikes 1 loetletud toodete tarbimiselt võetavaid kaudseid makse, mis ei ole „aktsiisid” viimati nimetatud sätte tähenduses ja mis peetakse kinni mõnel konkreetsetel eesmärgil.

60 Seega selleks, et teha kindlaks, kas KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis võib kuuluda direktiivi 2008/118 artikli 1 lõike 1 või artikli 1 lõike 2 alla, tuleb kõigepealt kontrollida, kas on tegemist kaudse maksuga, millega maksustatakse otseselt või kaudselt direktiivis 2003/96 osutatud elektri tarbimist.

61 Selles osas on Euroopa Kohus – käsitledes nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiivi 92/82/EMÜ mineraalõlide aktsiisimäärade ühtlustamise kohta (EÜT L 316, lk 19), mis on asendatud direktiiviga 2003/96, kohaldamisalasse kuulunud teatavaid kütuseid – selgitanud, et kütuse tarbimiselt võetavaks maksuks tuleb pidada sellist siseriiklikku maksu, mille eesmärk on keskkonnakaitse, millega maksustatakse lennuliiklust ja mida arvutatakse andmete alusel, mis puudutavad kütusetarbimist ning süsivesinike ja lämmastikoksiidi heitmeid seda tüüpi lennuki keskmise lennu käigus, mida käitati, kuna kütusekulu ja kütuse tarbimisel õhku paisatud saasteainete vahel on otsene ja lahutamatu seos (vt selle kohta kohtuotsus Braathens, C-346/97, EU:C:1999:291, punktid 22 ja 23).

62 Eelotsusetaotlusest nähtub esiteks, et KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis kuulub tasumisele siis, kui kütusemooduleid või kütusevardaid tuumareaktoris esimest korda kasutatakse ja iseseisev ahelreaktsioon on vallandunud elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil, ning teiseks, et see arvutatakse kasutatud tuumkütuse koguse alusel, kusjuures kõigi seda liiki kütuste jaoks on ette nähtud ühtne maksumäär.

- 63 Seoses sellega olgu mainitud, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu selgituste kohaselt ei sõltu tuumaelektrijaama reaktoris toodetud elektrienergia kogus otseselt kasutatud tuumkütuse kogusest, vaid võib kõikuda vastavalt kasutatud kütuse laadile ja omadustele ning reaktori tootlikkuse tasemele. Peale selle, nagu juhib tähelepanu komisjon, võib KernbrStG-ga kehtestatud aktsiisi sisse nõuda põhjusel, et on vallandunud iseseisev ahelreaktsioon, ilma et oleks tingimata toodetud ja seega tarbitud teatavas koguses elektrit.
- 64 Lisaks – erinevalt maksust, mida käsitleti kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Braathens (C-346/97, EU:C:1999:291), ja mis nõuti sisse otse teatavatelt lennuettevõtjatelt –, ei nõuta KernbrStG-ga kehtestatud aktsiisi sisse otse aktsiisikauba tarbijalt, vaid hoopis elektritootjalt. Kahtlemata, nagu tõi esile kohtujurist oma ettepaneku punktis 61, võib selle aktsiisi majanduslik koormus põhimõtteliselt jääda kaudselt tervikuna lõpptarbija kanda, kui tootja arvab maksusumma iga tarbimisse lubatud tooteühiku hinna sisse, nii et maks on tootjale neutraalne. Sellegipoolest nähtub eelotsusetaotluse esitanud kohtu analüüsist selles küsimuses, et KernbrStG-ga kehtestatud aktsiisi ei saa tervikuna elektri lõpptarbijale üle kanda nimelt põhjusel, et tegemist on erilise tootega, mille puhul ei saa kindlaks teha konkreetse tooteühiku päritolu, samuti põhjusel, et Saksamaal kehtivat elektri hinna kujundamise mehhanismi iseloomustab asjaolu, et see hind on sisuliselt ühtne hind, mis tuleneb läbirääkimistest elektribörsil.
- 65 Neid kaalutlusi arvestades ei ilmne, et tuumkütuse kasutamise ja tuumaelektrijaama reaktoris toodetud elektri tarbimise vahel esineks otsene ja lahutamatu seos kohtuotsuse Braathens (C-346/97, EU:C:1999:291) tähenduses. Ka ei saa seda aktsiisi pidada arvutatuks otse või kaudselt elektrienergia koguse alusel tarbimisse lubamise ajal direktiivi 2003/96 artikli 4 lõike 2 tähenduses.
- 66 Järelikult ei saa KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis, millega ei maksustata otse või kaudselt direktiivis 2003/96 nimetatud elektrienergia ega muu aktsiisikauba tarbimist, kuuluda direktiivi 2008/118 artikli 1 lõike 1 või artikli 1 lõike 2 kohaldamisalasse.
- 67 Sellest tulenevalt ei ole nende sätetega vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.
- 68 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2003/96 artikli 14 lõike 1 punkti a ja direktiivi 2008/118 artikli 1 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.

Kolmas küsimus

- 69 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas ELTL artiklit 107 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil, ja kui vastus on jaatav, kas siis tuleb seda sätet tõlgendada nii, et aktsiisi tasuma kohustatud isikud võivad maksu sissenõudmise vaidlustada põhjendusega, et tegemist on riigiabiaga, mis on selle artikli alusel keelatud.
- 70 ELTL artikli 107 lõige 1 käsitleb „liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav[at] abi”.
- 71 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on abi mõiste üldisem kui toetuste mõiste, kuna see ei hõlma mitte üksnes sooritusi positiivses tähenduses – nagu toetused –, vaid ka riigi erinevas vormis sekkumisi, mis leevendavad äriühingu eelarvet tavaliselt koormavaid kohustusi ja mis seetõttu ei ole küll toetused selle sõna kitsamas tähenduses, ent on siiski samalaadsed ja neil on samasugused

tagajärjed (vt kohtuotsused *Adria-Wien Pipeline* ja *Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke*, C-143/99, EU:C:2001:598, punkt 38; *Paint Graphos jt*, C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550, punkt 45, ning komisjon ja Hispaania *vs. Government of Gibraltar* ja *Ühendkuningriik*, C-106/09 P ja C-107/09 P, EU:C:2011:732, punkt 71).

- 72 Sellest tulenevalt meede, millega ametiasutused annavad teatud ettevõtjatele maksusoodustuse, mis ei too küll kaasa riigi vahendite ülekandmist, ent asetab selle saajad soodsamasse rahalisse olukorda kui teised maksukohustuslased, kujutab endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (kohtuotsused *Banco Exterior de España*, C-387/92, EU:C:1994:100, punkt 14, ning *Paint Graphos jt*, C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 73 ELTL artikli 107 lõike 1 kohaselt on keelatud anda abi, mis soodustab „teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist”, see tähendab valikulist abi.
- 74 Mis puudutab valikulisuse tingimuse hindamist, siis tuleb väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ELTL artikli 107 lõike 1 alusel kindlaks teha, kas antud õiguskorra raames võetud siseriiklik meede soodustab teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist võrreldes teiste ettevõtjate või tootmisega, mis on nimetatud korra eesmärgi seisukohast sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras (kohtuotsused *Adria-Wien Pipeline* ja *Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke*, C-143/99, EU:C:2001:598, punkt 41; *British Aggregates vs. komisjon*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punkt 82, ning komisjon ja Hispaania *vs. Government of Gibraltar* ja *Ühendkuningriik*, C-106/09 P ja C-107/09 P, EU:C:2011:732, punkt 75).
- 75 Lisaks olgu meenutatud, et ELTL artikli 107 lõige 1 ei erista riigipoolseid sekkumisi nende põhjuste või eesmärkide alusel, vaid määratleb neid nende toime põhjal ja seega sõltumata kasutatud võtetest (kohtuotsused *British Aggregates vs. komisjon*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punktid 85 ja 89, ning komisjon ja Hispaania *vs. Government of Gibraltar* ja *Ühendkuningriik*, C-106/09 P ja C-107/09 P, EU:C:2011:732, punkt 87).
- 76 KLE väidab selles osas sisuliselt seda, et *KernbrStG* kuulub elektri tootmiseks kasutatavate energiaallikate maksustamise süsteemi või vähemalt nende elektri tootmiseks kasutatavate energiaallikate maksustamise süsteemi, mis ei põhjusta CO₂-heidet. *KernbrStG* toimel ei maksustata muid elektri tootmiseks kasutatavaid energiaallikaid peale tuumkütuse.
- 77 Sellegipoolest – kuigi selle kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne – ei nähtu Euroopa Kohtu käsituses olevatest andmetest, et sõltumata asjaolust, et energiasektoris on Saksamaal selle kohtu esitatud andmetel suur hulk maksualaseid õigusakte ja kattuvaid riiklikke meetmeid, oleks nende õigusaktide ja meetmete toimet arvestades võimalik tuvastada maksusüsteem, mille eesmärk on maksustada elektri tootmiseks kasutatavad energiaallikad või need elektri tootmiseks kasutatavad energiaallikad, mis ei põhjusta CO₂-heidet.
- 78 Eelotsusetaotlusest nähtub hoopis, et *KernbrStG* eelnõu seletuskirja kohaselt kehtestab see seadus teatud ajavahemikuks, nimelt 1. jaanuarist 2011 kuni 31. detsembrini 2016, aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil, et tekitada maksutulu, mis peab eelarve konsolideerimise oludes – rakendades põhimõtet, et saastaja maksab – aitama vähendada koormust, mis tuleneb föderaalelarvele *Asse II* kaevanduse ala, kuhu on ladestatud tuumkütuse kasutamisel tekkinud radioaktiivsed jäätmed, vajalikust rekultiveerimisest.
- 79 Tuleb tõdeda, et *KernbrStG*-ga kehtestatud süsteem ei puuduta muud elektritoodangut peale selle, mille puhul kasutatakse tuumkütust, ja et see toodang ei ole selle süsteemiga taotletavat eesmärki silmas pidades mingil juhul sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras tuumkütust kasutades toodetud elektriga, mis ainsana põhjustab sellisest kasutamisest tingitud radioaktiivseid jäätmeid.
- 80 Siit järeldub, et *KernbrStG* ei ole valikuline meede ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses ega ole seega riigiabi, mis on selle sättega keelatud.

- 81 Neil asjaoludel ei ole tarvis kolmanda küsimuse teisele osale vastata.
- 82 Kolmandale küsimusele tuleb seega vastata, et ELTL artiklit 107 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.

Neljäs küsimus

- 83 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud selgitustest nähtub, et neljanda küsimusega soovib see kohus sisuliselt selgitust, kas EA artikli 93 lõiget 1 ja artiklit 191 koostoimes protokollis artikli 3 lõikega 1 ja EA artikli 192 lõiget 2 koostoimes EA artikli 1 lõikega 2 ning EA artikli 2 punkti d tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.
- 84 EA artikli 93 lõike 1 kohta olgu märgitud, et see säte paneb liikmesriikidele kohustuse keelustada omavahelises kaubanduses kõik impordi- ja ekspordimaksud, samaväärse toimega maksud ning koguselised impordi- ja ekspordipiirangud toodete suhtes, mis kuuluvad Euratomi asutamislepingu tuumaenergia ühisturgu käsitlevate sätete kohaldamisalasse.
- 85 Seega tuleb kontrollida, kas KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis, mis ei ole tollimaks ega koguseline impordi- või ekspordipiirang, on tollimaksuga samaväärse toimega maks selle sätte tähenduses.
- 86 EA artikkel 93 koos Euratomi asutamislepingu II jaotise 9. peatüki muude sätetega on ühisturu üldstruktuuri aluseks olevate õiguslike käsitluste rakendus väga spetsiifilises valdkonnas (vt selle kohta seisukoht 1/78, EU:C:1978:202, punkt 15).
- 87 Mis puudutab riikliku maksu kvalifitseerimist tollimaksuga samaväärse toimega maksuks, siis meenutagem, et tollimaksude ja kõigi samaväärse toimega maksude keelamist põhjendab asjaolu, et vähimadki rahalised kohustused, mida kohaldatakse piiri ületamise tõttu, kujutavad endast kaupade vaba liikumise takistust, mida raskendavad veelgi nendega seotud haldusformaalsused (vt analoogia alusel kohtuotsus Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 88 Iga ühepoolselt kehtestatud vähimgi rahaline kohustus – hoolimata selle nimetusest ja kohaldamise viisist –, mis kehtib kaupade suhtes asjaolu tõttu, et neid toimetatakse üle piiri ja kui selle puhul ei ole ranges tähenduses tegemist tollimaksuga, kujutab endast samaväärse toimega maksu (vt selle kohta kohtuotsused Stadtgemeinde Frohnleiten ja Gemeindebetriebe Frohnleiten, C-221/06, EU:C:2007:657, punkt 27, ja Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 23).
- 89 Seoses sellega tuleb märkida, et samaväärse toimega maksu oluline tunnus seisneb asjaolus, et see puudutab konkreetselt imporditud toodet, välistades sarnased kodumaised tooted (vt selle kohta kohtuotsused komisjon vs. Prantsusmaa, 90/79, EU:C:1981:27, punktid 12 ja 13, ja Orgacom, C-254/13, EU:C:2014:2251, punkt 28).
- 90 Euroopa Kohus on siiski möönnud, et kui samasugune või sarnane kodumaine toode puudub, siis teisest liikmesriigist imporditud tootega seonduv kohustus ei ole samaväärse toimega maks, kui see on osa siseriiklikust üldisest maksusüsteemist, mida süstemaatiliselt kohaldatakse teatavatele tootekategooriatele objektiivsete kriteeriumide alusel ja toodete päritolule vaatamata (vt selle kohta kohtuotsused komisjon vs. Prantsusmaa, 90/79, EU:C:1981:27, punkt 14, ja CRT France International, C-109/98, EU:C:1999:199, punkt 13).

- 91 Tuleb aga nentida, et KernbrStG-ga kehtestatud aktsiisi ei nõuta sisse mitte põhjusel, et tuumkütus toimetatakse üle piiri, vaid – nagu nähtub selle seaduse artikli 1 lõikest 1 – seetõttu, et seda kasutatakse elektri tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil, ega tee vahet kütuse päritolu alusel. Samuti ei tee KernbrStG sel alusel vahet, mis puudutab maksumäära või maksukohustuslast.
- 92 Siit järeldub, et KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis ei ole tollimaksuga samaväärsel toimega maks EA artikli 93 lõike 1 tähenduses.
- 93 Käesoleva kohtuotsuse punktis 90 osundatud kohtupraktikat arvestades ei sea seda järeldust kahtluse alla KLE väide, et Saksamaalt saadakse tuumkütust väga väikeses koguses.
- 94 Seoses EA artikli 191 ja protokolli artikli 3 lõikega 1 olgu rõhutatud, et nende sätete koostoimest tuleneb, et Euratom, tema vara, tulu ja muud õigused on kõigest otsestest maksudest vabastatud.
- 95 Selles osas tuleb toonitada, et KernbrStG-ga on kehtestatud aktsiis tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil, mitte otsene maks sellelt kütuselt.
- 96 Kuigi EA artikli 86 kohaselt on see kütus Euratomi omand, siis EA artikli 87 alusel kuulub selle kasutamise ja tarbimise õigus ikkagi liikmesriikidele või isikutele või ettevõtjatele, kui nad on selle õiguspäraselt omandanud.
- 97 Sellest järeldub, et EA artiklit 191 koostoimes protokolli artikli 3 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel.
- 98 KLE väitis kohtuistungil veel sisuliselt seda, et Saksa maksuõiguse kohaselt on aktsiisiga maksustatud tooted neil lasuva aktsiisi tasumise tagatiseks. Seega võiks Euratomilt kui tuumkütuse omanikult nõuda selle tagamist, et maksukohustuslane tasuks KernbrStG-ga kehtestatud aktsiisi. Ent selline olukord läheks vastuollu protokolli artikliga 3.
- 99 Selles osas tuleb nentida, et eespool mainitud argumenti, mis esitati ja arutati läbi esimest korda Euroopa Kohtu istungil, ei ole ei eelotsusetaotluses ega huvitatud isikute esitatud kirjalikes seisukohtades. Neil asjaoludel, arvestades täpsema ja detailsema asjakohase teabe puudumist, asub Euroopa Kohus seisukohale, et temale esitatud kohtuasja toimikust ei ilmne piisava selgusega, kas see element võib olla põhikohtuasja lahendamisel asjassepuutuv ning olla seega tarvilik eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kes asjas tehtava lahendi eest vastutavana saab kõige paremini hinnata Euroopa Kohtule esitatud küsimuste asjakohasust tema menetluses oleva kohtuasja erisuste seisukohast (vt selle kohta kohtuotsus Flughafen Köln vs. Bonn, C-226/07, EU:C:2008:429, punktid 37 ja 38).
- 100 Lõpuks tuleb EA artikli 192 lõike 2 kohta märkida, et see säte kohustab liikmesriike hoiduma kõigest meetmetest, mis võiksid kahjustada Euratomi asutamislepingu eesmärkide saavutamist.
- 101 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib sisuliselt, kas KernbrStG-ga kehtestatud aktsiisi toime on kahjustatud selle Euratomi taotletava eesmärgi saavutamise, mis seisneb tuumatööstuse kiireks tekkeks ja arenguks vajalike tingimuste loomises ja on sätestatud EA artikli 1 lõikes 2, ning Euratomi selle kohustuse täitmine, mis seisneb tagamises, et kõiki kasutajaid varustataks regulaarselt ja õiglaselt maakide ja tuumkütusega ning on sätestatud EA artikli 2 punktis d.
- 102 Selles osas tuleb esiteks esile tuua, et EA artikli 192 lõike 2 ja artikli 1 lõike 2 koostoimes kohaldamise tulemusena ei ole pandud liikmesriikidele kohustust säilitada või tõsta tuumkütuse kasutamise taset ega ole neil keelatud kasutamist maksustada, mis muudaks kasutamise kallimaks ja seega vähem atraktiivseks.

- 103 Teisalt on EA artikli 2 punktis d sätestatud kohustuse täitmine Euratomi asutamislepingu II jaotise 6. peatüki ese, kuhu kuuluvad artiklid 52–76, millega kehtestatakse maakide, lähtematerjalide ja lõhustuvate erimaterjalide ühine tarnesüsteem (kohtuotsus ENU vs. komisjon, C-357/95 P, EU:C:1997:144, punkt 2).
- 104 Ent Euroopa Kohtule esitatud dokumentidest ei nähtu, et KernbrStG-ga kehtestatud aktsiis, mis kahtlemata, nagu märkis KLE, muudab kallimaks tuumkütuse kasutamise kaubanduslikul eesmärgil elektrienergia tootmiseks, kujutab endast neis sätetes ette nähtud liikmesriigi kohustuste rikkumist või on üldiselt vastuolus selle süsteemi põhimõtetega, nimelt EA artiklis 52 sätestatud tarneallikatele võrdse juurdepääsu põhimõttega või EA artiklites 67 ja 69 sätestatud hinnakujunduse põhimõtetega. Nagu märkis komisjon, ei saa see aktsiis tegelikult mõjutada tuumaelektriijaamade käitajate kütusega varustamist, kuna seda võetakse mitte tuumkütuse soetamiselt, vaid selle kasutamisel.
- 105 Sellest järeldub, et aktsiis ei saa kahjustada Euratomi selle kohustuse täitmist, mis seisneb tagamises, et kõiki kasutajaid ühenduses varustataks regulaarselt ja õiglaselt maakide ja tuumkütusega ning on sätestatud EA artikli 2 punktis d.
- 106 Eelnevatest kaalutlustest lähtudes tuleb neljandale küsimusele vastata, et EA artikli 93 lõiget 1 ja artiklit 191 koostoimes protokollis artikli 3 lõikega 1 ja EA artikli 192 lõiget 2 koostoimes EA artikli 1 lõikega 2 ning EA artikli 2 punkti d tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.

Kohtukulud

- 107 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **ELTL artiklit 267 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kellel on kahtlusi, kas riigi seadus on kooskõlas liidu õigusega ja liikmesriigi põhiseadusega, ei ole asjaolu tõttu, et sama seaduse põhiseaduslikkuse järelevalve vahemenetlus on liikmesriigi põhiseaduslikkuse järelevalve kohtus pooleli, ilma jäetud õigusest ega teatud olukorras vabastatud kohustusest esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise või kehtivuse kohta.**
2. **Nõukogu 27. oktoobri 2003. aasta direktiivi 2003/96/EÜ, millega korraldatakse ümber energiatoodete ja elektrienergia maksustamise ühenduse raamistik, artikli 14 lõike 1 punkti a ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/118/EÜ, mis käsitleb aktsiisi üldist korda ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 92/12/EMÜ, artikli 1 lõikeid 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.**
3. **ELTL artiklit 107 tuleb tõlgendada nii, et sellega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrienergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.**
4. **EA artikli 93 lõiget 1 ja artiklit 191 koostoimes EL lepingule, EL toimimise lepingule ja Euratomi asutamislepingule lisatud Euroopa Liidu privileegide ja immunitetide protokollis (nr 7) artikli 3 lõikega 1 ja EA artikli 192 lõiget 2 koostoimes EA artikli 1 lõikega 2 ning EA**

artikli 2 punkti d tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, nagu on arutusel põhikohtuasjas, mis näevad ette aktsiisi tuumkütuse kasutamisel elektrenergia tootmiseks kaubanduslikul eesmärgil.

Allkirjad